

	Commentaar overgenomen en verwerkt.
	Afwijzen commentaar/commentaar heeft geleid tot aanpassingen maar niet zoals door respondent gewenst.
	Te bespreken wat hiermee te doen.
	Voor kennisgeving aangenomen.

Afwerking consultatiereacties Standaard 3950N

Resp	Consultatiereactie	Analyse en voorgestelde afwerking	Actie
Extendum	In Standaard 3000A is paragraaf 49B opgenomen ten aanzien van eventueel benodigde aanvullende werkzaamheden bij een opdracht met een beperkte mate van zekerheid. In het consultatiedocument bij onderdeel 'Het verkrijgen van assurance-informatie' missen wij een vergelijkbare paragraaf. Is bewust afgezien van opname van zo'n paragraaf in Standaard 3950N?	De specifieke aard van de werkzaamheden met betrekking tot het digitale verantwoordingsdocument maakt een dergelijke generieke bepaling overbodig. De beschreven werkzaamheden voor de beoordeling van de naleving van de criteria zijn afdoende, er bestaat geen noodzaak voor een soortgelijke paragraaf 49B uit Standaard 3000A.	
Extendum	1. In de paragrafen 17 en 31 (nieuwe nummering) is de zinsnede 'passende beleidslijnen of procedures met betrekking tot de aanvaarding en continuering van cliëntrelaties en assurance-opdrachten' vervangen door 'de beleidslijnen of procedures van de accountantseenheid voor de aanvaarding en continuering van cliëntrelaties en assurance-opdrachten'. Het vervallen van de term 'passende' houdt naar onze mening een afzwakking in van hetgeen van de opdrachtpartner wordt verwacht. Deze afzwakking is niet in lijn met de inhoud van Standaard 2400 25(d)(i), 2410 5, 3000A 21 en 3000D 21. Daarin wordt gesproken over 'geschikte procedures' respectievelijk 'relevante procedures' respectievelijk 'passende procedures'. Is de aanpassing in deze paragrafen een bewuste keuze? Zo ja, gaan de bepalingen in de andere bovengenoemde Standaarden op dit punt in de (nabije) toekomst ook aangepast worden?	De nieuwe bewoording volgt uit de nieuwe Standaard 220 en sluit daarmee aan op de aanpak die volgt uit de nieuwe Kwaliteitsmanagementstandaarden die binnenkort zullen worden ingevoerd. De vraag of de procedures en beleidslijnen passend zijn, moet geregeld worden in de kwaliteitsmanagementstandaarden, en niet in een opdrachtstandaard. In deze opdrachtstandaard wordt terecht de eis gesteld dat de opdrachtpartner moet vaststellen dat de conclusie passend is (paragraaf 17) en dat de opdrachtpartner zich ervan moet vergewissen dat de procedures zijn gevolgd (paragraaf 31).	
Extendum	2. In paragraaf 31 (nieuwe nummering) is in de eerste zin (terecht) opgenomen dat de opdrachtpartner de algehele verantwoordelijkheid dient te nemen voor het bereiken van kwaliteit van de opdracht. Ons voorstel is om op te nemen dat de opdrachtpartner zijn/haar verantwoordelijkheid dient te nemen voor het bereiken van voldoende kwaliteit van de opdracht.	De voorgestelde bewoordingen sluiten aan op de recente herziening van Standaard 220. Het nemen van de verantwoordelijkheid behelst automatisch dat de kwaliteit voldoende is, anders is die algehele verantwoordelijkheid niet toereikend ingevuld.	
Extendum	3. De nieuwe paragraaf 69 luidt: Tenzij de van toepassing zijnde criteria voor het digitale verantwoordingsdocument door wet en regelgeving zijn voorschreven, dient de accountant te evalueren of de informatie over het digitaal verantwoordingsdocument op adequate wijze verwijst naar de van toepassing zijnde criteria of deze beschrijft. Deze tekst is als volgt te interpreteren: Het digitale verantwoordingsdocument hoeft niet te verwijzen naar de van toepassing zijnde criteria als deze door wet en regelgeving zijn voorgeschreven dan wel de	De evaluatie van de toereikendheid van de verwijzing naar de van toepassing zijnde criteria is met name relevant in situaties waarin die criteria niet vastliggen. Daarom is bepaald dat de toereikendheid van de verwijzing naar de criteria moet worden geëvalueerd, indien die criteria niet door wet- en regelgeving zijn voorgeschreven. Bijvoorbeeld bij ESEF zijn die criteria in wet- en regelgeving geborgd, in zulke gevallen behoeft de evaluatie van de verwijzing niet plaats te vinden.	

	Commentaar overgenomen en verwerkt.
	Afwijzen commentaar/commentaar heeft geleid tot aanpassingen maar niet zoals door respondent gewenst.
	Te bespreken wat hiermee te doen.
	Voor kennisgeving aangenomen.

Resp	Consultatiereactie	Analyse en voorgestelde afwerking	Actie
	accountant hoeft de adequate verwijzing hiernaar dan niet te evalueren. Dat laatste lijkt ons niet logisch.		
KPMG	Wij onderschrijven het initiatief van de NBA om in deze Standaard ook in te gaan op de werkzaamheden om te komen tot een beperkte mate van zekerheid inzake het voldoen aan de criteria voor het opstellen van een digitaal verantwoordingsdocument. Dit is van belang nu de beoogde wetgeving inzake duurzaamheidsrapportages een assurance conclusie met beperkte mate van zekerheid vereist van een accountant over de naleving van het markeringsvereiste van de duurzaamheidsrapportering.	Ter kennisgeving aangenomen. Goed om de steun van KPMG te hebben	
KPMG	Voor boekjaar 2024 zijn nog geen van toepassing zijnde criteria voor het markeren van duurzaamheidsrapportages gepubliceerd. Daarmee zullen deze aanpassingen voor beperkte mate van zekerheid naar waarschijnlijkheid pas toegepast kunnen worden voor boekjaren 2025 en verder. Naast de van toepassing zijnde criteria voor het markeren, is ook de implementatie van de CSRD in Nederland nog niet definitief in de wetgeving verankerd en zijn er internationale ontwikkelingen gaande op het gebied van assurancestandaarden en guidelines voor duurzaamheidsrapportages. Wij adviseren de NBA om deze ontwikkelingen te volgen en na te gaan of wijzigingen hieruit volgend wenselijk dan wel noodzakelijk zijn in deze NBA Standaard. Naast de wijzigingen met betrekking tot de werkzaamheden om te komen tot een beperkte mate van zekerheid, omvat dit consultatiedocument ook relevante wijzigingen voor een redelijke mate van zekerheid. Deze wijzigingen zijn relevant voor lopende opdrachten en daarom is een inwerkingtreding per 1 oktober 2024 (en dus BJ 2024) gepast.	Ons zijn geen ontwikkelingen bekend die nopen tot verdere aanpassing van de standaard. De standaard zal de dag na publicatie in de Staatscourant voor alle opdrachten van toepassing verklaren, met de mogelijkheid om in bepaalde gevallen voor reeds lopende opdrachten de bestaande Standaard toe te passen..	
KPMG	De toelichtende A-paragrafen bevatten voorbeelden die zich heel specifiek richten op ESEF. Wij menen dat deze voorbeelden ook generieker kunnen worden gemaakt, zodat deze een bredere toepassing kunnen dienen en daarmee ook beter passen in het uitgangspunt dat toelichtende teksten integraal onderdeel uitmaken van de Standaard. Wanneer de NBA van mening is dat een specifiek ESEF voorbeeld of toelichting nodig is, dan raden wij aan dit in een bijlage specifiek gericht op toepassing voor ESEF op te nemen	Wij hadden in het kader van de consultatie hier geen aanpassingen voorgesteld. De opmerking is niet van dien aard om nu een aanpassing te maken.	

	Commentaar overgenomen en verwerkt.
	Afwijzen commentaar/commentaar heeft geleid tot aanpassingen maar niet zoals door respondent gewenst.
	Te bespreken wat hiermee te doen.
	Voor kennisgeving aangenomen.

Resp	Consultatiereactie	Analyse en voorgestelde afwerking	Actie
KPMG	Wij merken op dat het onderdeel 'Gebeurtenissen na de periode' zoals deze bijvoorbeeld wel in Standaard 3000 is opgenomen, ontbreekt. Wij menen dat zich situaties kunnen voordoen waarbij de accountant na afgifte van de controleverklaring een opdracht uitvoert met betrekking tot een digitaal verantwoordingsdocument. En dat zich in deze tussenliggende periode omstandigheden kunnen voordoen waarover het maatschappelijk verkeer geïnformeerd zal (moeten) worden. Wij vragen de NBA te overwegen dit onderdeel alsnog in de Standaard op te nemen.	Wij hadden in het kader van de consultatie hier geen aanpassingen voorgesteld. Paragraaf 79 gaat in op de omstandigheid dat het assurance-rapport van een latere datum kan zijn dan de datum van de verantwoordingsinformatie. Dan dient de accountant de gebruiker er op te wijzen dat het digitale verantwoordingsdocument geen weergave is van de gebeurtenissen na de datum van de verantwoordingsinformatie. Daarmee wordt de gebruiker juist geïnformeerd.	
,KPMG	Paragraaf 29d. Onduidelijk is waarom 'voldoende' wordt aangepast in 'passend' terwijl Standaard 3000A.31d nog refereert aan 'voldoende' competentie. Consistentie in terminologie is wenselijk. Mocht dit ook een beoogde aanpassing zijn in Standaard 3000A, dan is het wenselijk om dat ook als zodanig aan te geven in een consultatiedocument	De aanpassing aan paragraaf 29d is in lijn met St 220 – de andere standaarden zullen in een later project aan de terminologie van St 220 worden aangepast.	
KPMG	Paragraaf 29d. De basis voor dit artikel is Standaard 3000A paragraaf 31d. Deze behandelt de competentie om de meting of evaluatie van het onderzoeksobject uit te voeren om de verantwoordelijkheid voor de assurance-conclusie te kunnen aanvaarden. 3950N gaat in op de competentie betreffende het toepassen van de van toepassing zijnde criteria bij het opstellen van het digitale verantwoordingsdocument. Aangezien een accountant niet het digitaal verantwoordingsdocument opstelt is competentie omtrent het toepassen van de criteria <u>bij het opstellen</u> niet van belang. We adviseren NBA om dit artikel als volgt te verwoorden: 'over voldoende competentie te beschikken betreffende het digitale verantwoordingsdocument en de evaluatie hiervan, om de verantwoordelijkheid voor de assurance-conclusie te kunnen aanvaarden.'	Deze opmerking is verwerkt	
KPMG	Paragraaf 55. De opsomming van deze 6 aspecten is anders dan in Standaard 402. Vakbekwaamheid service auditor bijvoorbeeld (402.13.a) ontbreekt hier. - Daarnaast zal een type 1 rapport niet voldoende zijn om te kunnen steunen op de interne beheersing van de service organisatie. - De 3e bullet spreekt van type 2 onderzoek; maar in tekst wordt de term type 1 of type 2 rapport gehanteerd. De gebruikte terminologie is hiermee niet	Paragraaf 55 was in het kader van de invoering van kwaliteitsmanagement en beperkte mate van zekerheid slechts beperkt aangepast, en niet ter zake van de consistentie met St 402. De constatering nopen niet tot het alsnog aanpassen.	

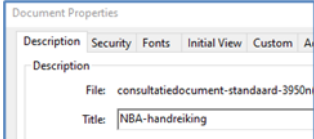
	Commentaar overgenomen en verwerkt.
	Afwijzen commentaar/commentaar heeft geleid tot aanpassingen maar niet zoals door respondent gewenst.
	Te bespreken wat hiermee te doen.
	Voor kennisgeving aangenomen.

Resp	Consultatiereactie	Analyse en voorgestelde afwerking	Actie
	<p>consistent. Daarnaast is verwijzing naar 'die beheersingsmaatregelen' onduidelijk. De tekst van Standaard 402 paragraaf 17b is wat dat aan gaat duidelijker.</p> <p>- De 3e bullet gaat in op het vaststellen van de implementatie van de ondersteunende beheersingsmaatregelen en niet over het testen; terwijl bullet 5 ingaat op de bevindingen van het testen hiervan (maar niet over eventuele bevindingen bij de opzet of implementatie). Deze teksten lijken daarmee niet consistent.</p>		
KPMG	<p>Paragraaf 77.j.2</p> <p>- Bij een assurance opdracht met beperkte mate van zekerheid zal op grond van Standaard 3000A.69.k de samenvatting van de uitgevoerde werkzaamheden specifieke teksten moeten bevatten omtrent de aard en timing van de werkzaamheden en niveau van zekerheid dat is verkregen. Voor consistentie met Standaard 3000A geven we NBA in overweging om paragraaf 77 te herschrijven in lijn met paragraaf 69 van 3000A.</p> <p>- Daarnaast viel het ons op dat de gehanteerde tekst voor wat betreft het tot uitdrukking brengen van de conclusie in Standaard 3950N afwijkt van Standaard 3000A.</p> <p>in 3950N: 'uitdrukt dat er geen aangelegenheid' en in 3000A: 'uitdrukt of er een aangelegenheid' Wij adviseren NBA om de tekst van Standaard 3000A te blijven hanteren.</p>	<p>De paragraaf met samenvatting van uitgevoerde werkzaamheden bij beperkte mate van zekerheid volgt uit 3000A, de definitieve tekst is hiermee in lijn gebracht. Dat geldt eveneens voor de tekstuele wijziging, ter consistentie met St 3000A.</p> <p>We hadden in het kader van het project geen verdere wijzigingen aangebracht ter vergroting van de consistentie van paragraaf 77 van deze Standaard met de corresponderende paragraaf in St 3000A. De NBA ziet geen noodzaak deze aanpassingen nu alsnog door te voeren.</p>	
KPMG	<p>Paragraaf 80 vermeldt is: 'waarbij de conclusie .... opgenomen wordt in het assurance-rapport bij de andere opdracht ...'. De andere opdracht kan ook een jaarrekeningcontrole zijn waarbij geen assurance-rapport wordt uitgebracht. In paragraaf 79 is hiertoe dan ook gehanteerd: 'de datum van de <u>controleverklaring of het assurance-rapport</u> bij de verantwoordingsinformatie'. Wij menen dat dit ook als zodanig bij paragraaf 80 wordt toegepast, of, dat, consistent met paragraaf A55, wordt vervangen door de brede term 'accountantsverklaring' – zijnde een schriftelijke verklaring van een accountant naar aanleiding van een assurance- of aan assurance verwante opdracht.</p>	Consistent de bewoording 'accountantsverklaring' gehanteerd	
KPMG	<p>Paragraaf 87 vermeld 'een gekwalificeerd certificaat zoals bedoeld in artikel 15a van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 3, onderdeel 12, van Verordening (EU) nr. 910/2014'.</p>	De term 'elektronische gekwalificeerde handtekening' is, consistent met de bepaling in artikel 15a van Boek 3 BW, gehanteerd	

	Commentaar overgenomen en verwerkt.
	Afwijzen commentaar/commentaar heeft geleid tot aanpassingen maar niet zoals door respondent gewenst.
	Te bespreken wat hiermee te doen.
	Voor kennisgeving aangenomen.

Resp	Consultatiereactie	Analyse en voorgestelde afwerking	Actie
	<p>Artikel 15a Boek 3 en artikel 3 onderdeel 12 van de verordening verwijzen naar een elektronische gekwalificeerde handtekening en niet zozeer naar het een gekwalificeerd certificaat waarmee een elektronische gekwalificeerde handtekening gezet kan worden. Immers onderdeel 12 vermeld: „gekwalificeerde elektronische handtekening”: een geavanceerde elektronische handtekening die is aangemaakt met een gekwalificeerd middel voor het aanmaken van elektronische handtekeningen en die gebaseerd is op een gekwalificeerd certificaat voor elektronische handtekeningen;</p> <p>Wij stellen voor om paragraaf 87 als volgt te verwoorden:</p> <p>- Als de opdrachtpartner het assurancerapport digitaal ondertekent dan dient de opdrachtpartner dat te doen met een <u>gekwalificeerd certificaat elektronische gekwalificeerde handtekening</u> zoals bedoeld in artikel 15a van Boek 3 van het Burgerlijk Wetboek en artikel 3, onderdeel 12, van Verordening (EU) nr. 910/2014.</p>		
KPMG	Paragraaf A4: de voorbeelden die worden gegeven (herkenbaar door de introductie 'Bijvoorbeeld') in deze paragraaf zijn niet passend als onderdeel van een toelichtende tekst bij een inleidende paragraaf. Daar de voorbeelden betrekking hebben op de toepassing van de criteria, bevelen wij aan om deze in de toelichtende tekst bij het onderdeel 'Randvoorwaarden voor de assurance-opdracht' op te nemen (paragraaf 21-23).	In het kader van het project zijn geen wijzigingen in deze paragraaf voorgesteld. De NBA ziet niet de noodzaak deze aanpassing alsnog door te voeren.	
KPMG	Paragraaf A5: in deze paragraaf wordt verwezen naar paragraaf A9 voor wat betreft criteria die deels technisch en deels inhoudelijk van aard zijn. Een verwijzing naar A10 lijkt in dit verband passender	Overgenomen	
KPMG	Paragraaf A8. Vermeld is 'De Europese Commissie is daarom van mening dat de werkzaamheden inzake de opmaak in ESEF voor wat betreft het jaarverslag onderdeel zijn van de wettelijke controle'. De Commission Interpretative Communication vraag 2.2 onderdeel i gaat alleen in op de jaarrekening (financial statements) en niet op het jaarverslag. We geven NBA in overweging om in deze paragraaf de term 'het jaarverslag' aan te passen in 'de jaarrekening'	Overgenomen	
KPMG	Paragraaf A17 betreft een toepassingsgerichte en overige verklarende tekst bij paragraaf 20. Paragraaf 20 gaat in op verdergaande criteria en strijdigheid met de geldende vereisten. Het voorbeeld dat wordt gegeven gaat in op hoe de entiteit	In het kader van het project zijn geen wijzigingen hierin aangebracht. De NBA ziet niet de noodzaak om deze wijziging alsnog door te voeren.	

	Commentaar overgenomen en verwerkt.
	Afwijzen commentaar/commentaar heeft geleid tot aanpassingen maar niet zoals door respondent gewenst.
	Te bespreken wat hiermee te doen.
	Voor kennisgeving aangenomen.

Resp	Consultatiereactie	Analyse en voorgestelde afwerking	Actie
	<p>heeft getagd en niet zo zeer op het feit dat de entiteit <u>eigen aanvullende criteria heeft opgesteld</u> die tegenstrijdig is met de basis criteria.</p> <p>Ook in ESEF mag je meer in detail taggen (maar mandatory tags blijven wel van toepassing).</p> <p>Het voorbeeld in paragraaf A17 is daarmee overige verklarende tekst voor paragraaf 20. We adviseren NBA om hiervoor een ander passender voorbeeld te vermelden.</p>		
KPMG	<p>Paragraaf 42 en A29-A31: de informatie in paragrafen A29-A31 geeft toelichtingen en voorbeelden over de kwalitatieve overwegingen inzake de materialiteit. De voorbeelden worden niet op de verschillende niveaus uitgewerkt. Voor een beter begrip van hoe de materialiteit binnen dergelijke opdrachten kan worden bepaald, vragen wij de NBA de toelichtende teksten uit te breiden met voorbeelden op de in paragraaf 42 benoemde drie niveaus.</p>	<p>In het kader van het project zijn geen wijzigingen hierin aangebracht. De NBA ziet niet de noodzaak om deze wijziging alsnog door te voeren.</p>	
KPMG	<p>Paragraaf A54 is een toelichting op paragraaf 78 die in gaat op de unieke identificatie van het verantwoordingsdocument. De zinsnede: 'De hash van het digitaal verantwoordingsdocument en de verklaring vormen dan samen een basis voor de digitale handtekening', kan worden verwijderd aangezien deze betrekking heeft op de digitale handtekening die in paragraaf 87 wordt behandeld.</p>	<p>Dit is aangepast.</p>	
KPMG	<p>De titel in de pdf-document-eigenschappen vermeldt dat dit document een NBA-handreiking betreft. Wij adviseren om bij publicatie de titel van het document aan te passen.</p> 	<p>Dit is aangepast.</p>	